

Samenvatting Verkiezingsprogramma

SAMEN VOOR ONZE EIGEN STAD

Een samenvatting van het verkiezingsprogramma PvdA 2002 Samen voor onze eigen stad.

Inleiding

Circa 440.000 inwoners telt Den Haag. Wat betekenen al deze mensen voor de stad, voor elkaar dus en wat betekent de stad voor al deze inwoners?

Anno 2002 dient eerst en vooral geïnvesteerd te worden in het tot stand brengen van nieuwe samenhang, nieuwe gedeelde normen en waarden, in Hagenaarschap. Alle inwoners van Den Haag moeten het gevoel hebben erbij te horen, volop mee te kunnen doen, moeten kunnen zien dat Den Haag daadwerkelijk een stad is van en voor iedereen, waarin de eigen opvattingen en leefstijlen als vanzelfsprekend ruimte wordt geboden.

Onze partij gaat zich daarvoor inzetten in de komende vier jaar.

Betrokken Den Haag

De PvdA heeft idealen en wil die verwezenlijken. De PvdA wenst haar traditie van opkomen voor zwakkeren nadrukkelijk voort te zetten. De politiek is dus geen kwestie van 'u vraagt, wij draaien', zoals populistische partijen willen suggereren.

De gemeente zal in de volle breedte veel competenter moeten worden in vraaggestuurd werken, zeggenschap overdragen, klantvriendelijkheid, interactief plannen maken en het organiseren van samenwerking tussen gemeentelijke diensten op wijkniveau.

Een goede dienstverlening kan overigens niet zonder een goede communicatie. In dat opzicht schiet de gemeente helaas nog te vaak tekort. De communicatie tussen gemeente en burgers (of organisatie van burgers) moet verbeteren.

Om gemeentelijke diensten scherp te houden is het goed om te komen tot een periodieke benchmark (onderlinge vergelijking) naar de kwaliteit van de dienstverlening. Bovendien zou voor werkzaamheden en gebreken aan de openbare ruimte een onafhankelijke inspectie moeten worden ingesteld.

Samen sterk in Den Haag

De kracht van Den Haag, dat zijn de Hagenaars. Zij bepalen de economie, de cultuur, het woon- en leefklimaat in onze stad. Naar de mate waarin de Hagenaars zichzelf kunnen ontwikkelen, in hun werk, hun opleiding, hun vrijetijdsbesteding, hun bijdrage aan het wel en wee van de stad vooral d.m.v. vrijwilligerswerk, ontwikkelt de stad zichzelf, wordt Den Haag sterker. Multiculturaliteit en individualisering maken het moeilijker de samenhang in de stad in stand te houden.

Samen met alle groepen moet het beleid gemaakt worden en niet voor, over en zonder al die Haagse burgers. Daar maakt de PvdA zich sterk voor. Zij kiest daarmee tegen economisering (marktwerking), als ook tegen bureaucratisering.

In het onderwijs gaat geïnvesteerd worden in de Brede Buurtscholen. Schooluitval moet zoveel mogelijk worden bestreden. Op scholen zal verder meer aandacht moeten zijn voor normen en waarden. De Nederlandse taal is daarbij van levensbelang voor iedere Hagenaar.

Het welzijnswerk staat gelukkig weer volop in de belangstelling. Vrijwilligerswerk moet meer gewaardeerd worden. Bewonersorganisaties in de buurten worden ondersteund. Voor jongere kinderen komen uitdagende en veilige speelplekken.

Armoedebestrijding en werkgelegenheid gaan hand in hand. Een optimale benutting van de wettelijk toegestane kwijtscheldingsmogelijkheden is hierbij nodig. Hagenaars die geen reguliere baan kunnen krijgen te helpen zich beter te kwalificeren en voor wie dat niet lukt sociale activering te organiseren. Uitkeringsafhankelijkheid wordt voorkomen door alleenstaande ouders met kinderen, ongeacht hun leeftijd, te helpen zich te kwalificeren voor de arbeidsmarkt. De gemeentelijke inspanningen richten zich ook op WAO-ers en niet-uitkeringsgerechtigden.

Thuis in Den Haag

De gemeente speelt een belangrijke rol bij op het peil houden van de sportvoorzieningen en in het stimuleren van sportdeelname van Hagenaars, zowel in verenigingsverband als in buurten en wijken. Het is voor de sport in Den Haag van groot belang dat het huidige areaal aan sportvoorzieningen blijft gehandhaafd, maar liever nog wordt uitgebreid.

Naast de reeds bestaande voorzieningen ontbeert de stad een herkenbaar uitgaanscentrum voor jongeren. De PvdA ziet een bruisend perspectief in de ontwikkeling van het gebied rond de Grote Marktstraat - Grote Markt – Prinsegracht. Door een MEGA-disco te bouwen kan in combinatie met het nieuwe Paard, het Koorenhuis en de concentratie van horecagelegenheden een nog aantrekkelijker uitgaansgebied voor jongeren ontstaan in het hart van Den Haag.

Op je gemak in Den Haag

In de komende raadsperiode moeten Haagse burgers zich veiliger gaan voelen en ook feitelijk in en veiliger stad leven. Daartoe dient er meer geld en aandacht te worden besteed aan de aanpak van de criminaliteit in het algemeen en de veiligheid op straat in het bijzonder. Criminaliteit mag geen 'normaal' onderdeel van het straatbeeld zijn. De overheid moet meer optreden.

Een aanpak is nodig die leidt tot meer zorg voor preventie, meer toezicht op straat, een hogere pakkans, kortere doorlooptijden bij strafzaken en meer maatwerk bij de bestraffing van daders. Er zal fors moeten worden ingezet met betrekking tot de veiligheid op straat. Om dit te bereiken moet de capaciteit bij politie en gemeente ten behoeve van toezicht en opsporing worden uitgebreid. De inzet van handhavingsteams wordt uitgebreid. Ook de tijd dat zij op straat werken moet langer worden. Dus ook 's avonds.

Dynamisch Den Haag

Den Haag wordt wel eens de meest gedeelde grote stad van Nederland genoemd, omdat de meer welvarende en de achterstandswijken fysiek ver uit elkaar liggen. De PvdA wil daaraan tegenwicht bieden door ook in de achterstandswijken tot een hogere woonkwaliteit te komen, zodat bewoners daar een positieve binding met hun wijk opbouwen.

De plannen voor de Wijnhaven (nieuwbouw ministeries etc.) moeten verder uitgewerkt worden. Toetspunten voor de PvdA zijn de versterking van identiteit Haagse binnenstad, aansluiting op omliggende gebieden, functiemenging, kwaliteit en klimaat openbare ruimte van de Turfmarkt, versterking dwarsverbindingen en voldoende maatschappelijk draagvlak.

Inleiding

Den Haag telt circa 440.000 inwoners. Jaarlijks vestigen zich vele duizenden nieuwe Hagenaars in onze stad en vertrekken er velen naar elders. Sommigen van de nieuwkomers komen van heel ver.

Wat betekenen al deze mensen voor de stad, voor elkaar dus en wat betekent de stad voor al deze inwoners?

Vooropgesteld, aan het begin van de 21e eeuw staan mensen meer op zichzelf, zijn mondiger, individueler, mobieler, onderdeel van een veel groter geheel dan ooit eerder in de geschiedenis.

De gestegen welvaart in combinatie met de moderne informatie en communicatietechnologie heeft de wereld voor menige Hagenaar t.o.v. 10 jaar of nog langer geleden vele malen groter gemaakt. De oriëntatie op en verbondenheid met de "eigen" gemeenschap is minder vanzelfsprekend dan voorheen. De lokale gemeenschap is tegelijkertijd veel pluriformer geworden, hetgeen ook een wissel trekt op "Haagse" gemeenschappen.

De gestegen welvaart in combinatie met de toegenomen mondigheid stelt steeds hogere eisen aan producenten van goederen en diensten, ook aan de overheid. De overheid wordt steeds dwingender aangesproken op veiligheid, de kwaliteit van de openbare ruimte, van publieke voorzieningen als wel op bereikbaarheid, onderwijs, zorg, kortom op de kwaliteit van het publieke domein. Tegelijkertijd wordt dat publieke domein steeds mee bedreigd doordat de verbondenheid daarmee geringer is en de druk van commercie en individuen daarop steeds groter.

In Den Haag moeten we investeren in een nieuwe balans, een nieuw evenwicht. Terugkeer naar de gesloten samenleving van de 50- en 60-er jaren van de vorige eeuw is geen optie en ook niet wenselijk. Gelukkig zijn mensen vrij in hun keuzes ten aanzien van leefvorm, leefstijl, cultuur, opvattingen. Gelukkig moet gezag anno 2001 verdiend worden en is het niet opgelegd.

Gelukkig weten mensen zelf wat goed voor hen is en wordt dat niet door anderen bepaald. Evenwel verdient de verbondenheid van de inwoners van onze stad een nieuwe inhoud. Rotzooi, die achteloos weg wordt gegooid, lawaai, onbeleefd gedrag, onveilig verkeersgedrag, allemaal zaken die anderen hinderen. Onverschilligheid jegens ouderen, zwakkeren of kinderen maakt de stad onleefbaar. Respect voor elkaar, tolerantie en belangeloze inzet voor de school, vereniging, familie en buurt is een noodzakelijke voorwaarde voor het functioneren van de stad.

Anno 2001 dient eerst en vooral geïnvesteerd te worden in het tot stand brengen van nieuwe samenhang, nieuwe gedeelde normen en waarden, in Hagenaarschap. Alle inwoners van Den Haag moeten het gevoel hebben erbij te horen, volop mee te kunnen doen. Zij moeten kunnen zien dat Den Haag daadwerkelijk een stad is van en voor iedereen waarin de eigen opvattingen en leefstijlen als vanzelfsprekend ruimte worden geboden.

Voor de PvdA is dit besef niets nieuws. Joop den Uyl zei al "de boel bij elkaar te willen houden".

Dat willen we nog steeds. De agenda van het nieuwe gemeentebestuur zal wat de PvdA betreft gedomineerd worden door het vraagstuk van de nieuwe samenhang. We willen investeren in gemeenschappelijke ervaringen, evenementen, activiteiten, voorzieningen in een prachtige stad, waarop iedereen trots kan zijn. Dat is één. Verder willen we ruimte bieden aan individuele en groepen Hagenaars om zelf een stempel te zetten op de stad. Dat is twee. En tenslotte willen we op basis van die trots en herkenbaarheid iedereen aanspreken op de eigen verantwoordelijkheid voor een leefbare stad: gedeelde waarden en normen, extra ondersteuning voor Hagenaars die dat nodig hebben en bijdragen aan uitstekende publieke voorzieningen.

Den Haag is de afgelopen jaren sterk veranderd. Van een nationale schrijftafelstad naar een internationale beeldschermstad. Het belang van de nationale overheid is afgenomen ten opzichte van Europese en VN-instituties.

De rijksoverheid fungeert zowel nationaal als internationaal steeds sterker als een onderdeel van vele netwerken. Hiermee is de rijksoverheid een belangrijk drager voor de ontwikkeling van de informatie- en communicatietechnologie, net zoals de financiële sector dat is voor Amsterdam en het havencomplex voor Rotterdam. De rijksoverheid, de deels daaraan gerelateerde zakelijke dienstverlening, de internationale instellingen, zij vormen de echte basis van onze stedelijke economie. Waar de werknemers in deze sectoren afkomstig zijn uit een veel groter gebied en de bereikbaarheid van Den Haag door de specifieke geografische situatie problemen oproept, is de aanwezigheid van bedrijven en instellingen in deze sectoren in Den Haag niet vanzelfsprekend, zie bijvoorbeeld de mogelijke verplaatsing van de Nationale Investeringsbank. Bovendien groeit de concurrentie tussen steden zowel op nationaal als Europees niveau.

De PvdA vindt dan ook dat het gemeentebestuur moet blijven investeren in de relaties met en vestigingsvoorwaarden voor bestaande en nieuwe bedrijven en instellingen in deze sectoren. Daartoe behoort een actieve acquisitie van internationale instellingen op het terrein van vrede en recht, de uitbouw van het complex aan ICT-bedrijven, het voorzien in een passend woningaanbod voor (internationaal) personeel (zodanig in de regio), het stimuleren van internationaal onderwijs en het investeren in samenwerkingsverbanden tussen al deze bedrijven en instellingen onderling en met de stad. De Haagse economie kan verder worden versterkt door uitbreiding en modernisering van bedrijfsterreinen, steun voor startende ondernemers en ontwikkeling van horeca en toerisme. Hoewel het aantal arbeidsplaatsen de afgelopen jaren flink is gestegen, zelfs zodanig dat zich in sommige sectoren een tekort aan personeel voordoet, staan tegelijkertijd nog heel veel mensen aan de kant, in de bijstand, de WAO of zonder uitkering. De arbeidsparticipatie van vrouwen ligt t.o.v. overig Noordwest Europa nog betrekkelijk laag.

Nog steeds vinden sommige werknemers, waaronder allochtonen, moeizaam werk. Behalve in (voorwaarden voor) arbeidsplaatsen zal wat de PvdA betreft vooral in mensen moeten worden geïnvesteerd, in hun kennis en vaardigheden.

De mensen vormen tenslotte het kapitaal van de stad. Dat mag men niet laten rusten. Dat moet worden aangewend om Den Haag nog sterker en mooier te maken. Alle talenten moeten worden aangesproken. Daarvoor moet men deze ook kunnen

ontwikkelen. Zoals alfabetisering vroeger in ontwikkelingslanden de motor was voor ontwikkeling is digitalisering dat anno 2001 in de ontwikkelde landen. Het gemeentebestuur zal dus over een breed front moeten werken aan digitalisering van de stad opdat onze mensen, bedrijven en instellingen volop meekunnen in de nieuwe wereld.

Den Haag is een prachtige groene stad aan zee. En dat willen we zo houden. Dat is niet vanzelfsprekend. Straten, parken, duinen, pleinen, scholen, cultuurgebouwen, winkelstraten, alle ruimtes die in zekere zin van ons allemaal zijn, zijn net als onze huiskamers aan slijtage onderhevig. Regelmatig moeten ook deze (semi)publieke ruimten als het ware opnieuw worden behangen, geverfd, gestuukt, opnieuw ingericht. Naar mate de welvaart toeneemt, wordt er ook aan het publieke domein hogere eisen gesteld. Daar zal de gemeente rekening mee moeten houden. Dat is wat de PvdA betreft de ambitie voor de buitenruimte.

Doen we dat niet dan verliest de straat, het park, de school uiteindelijk zijn aantrekkingskracht op onze burgers. En dan zal de burger nog minder bereid zijn om via belastingafdracht bij te dragen aan dit publiek domein. Bij dat hoge ambitieniveau past omgekeerd dat de burger naar draagkracht wordt gevraagd te investeren in onderhoud van de stad. Van het stadsbestuur mag daartegenover worden gevraagd, nee geëist, dat het haar publieke taken zo doelmatig mogelijk organiseert, of het nu gaat om de vuilverzameling, het groenonderhoud, de bijstandsverstrekking, het onderwijs of het toezicht op veiligheid en leefbaarheid. Kortom, een betrouwbare overheid die kwalitatief goede voorzieningen biedt.

'Thuis in Den Haag'

Sport en Recreatie

In een stad om trots op te zijn dient Sport en Recreatie, naast wonen, werken en gezondheid, hoog op de (politieke) agenda te staan. Voor veel mensen, oud en jong, is sport, zowel actief als passief, in georganiseerd of ongeorganiseerd verband, een goede mogelijkheid om sociale contacten aan te gaan en te onderhouden, om zich lekker en fit te voelen en om de spanningen van alle dag te vergeten. Sport is een belangrijke aspect van het sociale leven, of het nu gaat om topsport of breedtesport. Bovendien draagt sport zonder al te veel (financiële) inspanning van de overheid haast vanzelf belangrijk bij aan de integratie van groepen in onze multiculturele samenleving. Sport is bovendien een sector van het openbare leven waarin zeer veel vrijwilligers dag in dag uit bezig zijn. Ook voor deze mensen is sport dus een zeer zinvolle vrijetijdsbesteding. Daarom moeten voor jong en oud eventuele financiële drempels, die de toegang tot de sportwereld belemmeren, zoveel mogelijk worden weggenomen, o.a. door inzet van de Ooievaarspas.

Breedtesport

De gemeente speelt een belangrijke rol bij op het peil houden van de sportvoorzieningen en in het stimuleren van sportdeelname van Hagenaars, zowel in verenigingsverband als in buurten en wijken.

Actiepunten

- Het in goede staat houden en het optimaal benutten van bestaande sportcomplexen krijgt de komende periode alle aandacht. Bovendien wordt nagegaan welke complexen uitgebouwd kunnen worden tot het zogenaamde "sportcomplex van de toekomst": een complex dat "all weather" voorzieningen voor verschillende vormen van sportbeoefening in verenigingsverband biedt en ook beschikbaar is voor recreatieve en sportieve activiteiten van buurten en scholen. Het huidige sportgebied in het Zuiderpark leent zich daar uitstekend voor.
- Het is voor de sport in Den Haag van groot belang dat het huidige areaal aan sportvoorzieningen blijft gehandhaafd, maar liever nog wordt uitgebreid.
- Ook voor ouderen is sport een belangrijk middel om te recreëren. Initiatieven uit de samenleving om ouderen te laten sporten dienen gesteund te worden, o.a. door Sportsupport en de Sport-infolijn ook in te richten als helpdesk voor ouderensport.
- De eerder door de PvdA gelanceerde ideeën om bij de Haagse Hoge School een watersportcentrum te ontwikkelen wordt de komende raadsperiode voortvarend tot uitvoer gebracht.
- Helaas doen zich in en om de sportvelden nog regelmatig ongeregelde heden voor die het aanzien van de sport schaden. Sportverenigingen en sportbonden hebben hiervoor de eerste verantwoordelijkheid, maar de gemeente kan zich niet afzijdig houden. Daarom bepleit de PvdA dat sportorganisaties en andere belanghebbenden, samen met de overheid, campagnes richten op het voorkomen van deze verschijnselen. In positieve zin kan de gemeente een

bijdrage leveren door sportiviteit extra te belonen, bijvoorbeeld door een "Fair Play Cup" in het leven te roepen, die jaarlijks tegelijk met het uitreiken van de Sportprijzen wordt uitgereikt.

Sport, jeugd en de buurt

De PvdA is van mening dat ook de opgroeiende jeugd zich thuis moet voelen in Den Haag. Sportief bezig zijn in verenigingsverband leert jongeren naast het leggen van sociale contacten, omgaan met verlies, het dragen van verantwoordelijkheid voor anderen en het werken in teamverband. De PvdA is daarom van mening dat ook Sport voor jongeren een belangrijk middel kan zijn om hun tijd zinvol en verantwoord in te vullen en draagt in die zin bij aan het verminderen van criminaliteit. Er kan niet vroeg genoeg met sport worden begonnen. Scholen, sportverenigingen en het welzijnswerk dienen dan ook blijvend de handen ineen te slaan om in het kader van de zogenaamde Sportieve Driehoek, scholieren aan het sporten te krijgen.

Actiepunten

- De buiten spelende opgroeiende jeugd maakt in de buurt vaak voor het eerst kennis met sport. Op straat, op pleintjes, op verharde voetbal- en basketbalveldjes en in andere openbare ruimten. De buurt is dan ook bij uitstek een middel om de sociale cohesie in de buurt te versterken en daarmee leegloop en criminaliteit tegen te gaan.
- Nieuwe sporten als skaten, skeeleren, mountainbiken en strandporten zijn in opkomst, die vaak individueel en niet in georganiseerd verband worden beoefend. De gemeente dient hierop in te spelen door daar waar nodig faciliteiten beschikbaar te stellen.
- Op grond van de nota "Samen Spelen" stelt de gemeente veel middelen beschikbaar voor onderhoud en herinrichting van speelplekken in de buurt. Ook de Richard Krajicek Foundation investeert met succes in zogenaamde playgrounds. De komende periode moet dit beleid samen met de scholen en de desbetreffende welzijnsinstellingen in de wijken verder worden uitgebouwd en geïntensiveerd. Hierbij dienen ook de sportverenigingen in de wijken worden betrokken.
- Nog steeds ontbreekt in de oude wijken de broodnodige volwaardige en multifunctionele veldsportvoorziening. Bij herinrichting van pleinen en buurtparken dient sport de ruimte krijgen.
- Er is een door sportverenigingen geïnitieerde tendens om als vereniging de leden meer te bieden dan alleen sport en gezelligheid. Bijvoorbeeld door op de sportaccommodatie de leden kinderopvang of ook buitenschoolse opvang voor tieners te bieden, professioneel opgezet en begeleid. Een tweede "thuisbasis" dus. Sommige verenigingen kunnen dat zelf, andere clubs willen wel maar ontberen het nodige kader. Deze initiatieven verdienen steun.
- Veel sporthonken lenen zich uitstekend als "buurt-disco's" voor de jeugd tussen tien en zestien jaar oud en worden ook steeds meer als zodanig gebruikt. De gemeente zal dit soort meervoudig ruimtegebruik stimuleren.

Topsport

Topsport biedt een goede mogelijkheid tot identificatie met de stad en draagt bij aan een positief imago van Den Haag.

De CPC (City-Pier-City-loop) is op de nationale atletiekkalender al jarenlang een belangrijk evenement. Ook de bekendheid van Haagse Sportdagen zoals o.a. de Haagse Hockeydagen, de Haagse Softbaldagen, de Haagse Honkbaldagen, de Haag Cricketdagen, waaraan nationale en vaak ook internationale teams deelnemen neemt steeds meer toe. De PvdA vindt dat de gemeente de verdere ontwikkeling van deze evenementen moet stimuleren.

Het is daarvoor wel noodzakelijk dat er accommodaties zijn die het sporten op topniveau mogelijk maken.

Actiepunten

- Voor het realiseren van de ambities om in de Haagse regio voetbal op eredivisieniveau te hebben is een modern voetbalstadion een vereiste. De plannen om het stadion als onderdeel van de nieuwe stedelijke ontwikkeling bij het Prins Clausplein te bouwen juicht de PvdA toe als het bedrijfsleven een belangrijk financieel aandeel neemt.
- Nu Houtrust wordt gesloopt ontbreekt een echte topsporthal met voldoende zitplaatsen voor toeschouwers die indoorsport op nationaal niveau mogelijk maakt.
- Om alle takken van de zwemsport in de Haagse regio voldoende armslag te geven is een overdekt 50-meterzwembad noodzakelijk. Deze kan tegelijk een bijdrage leveren aan het op topniveau beoefenen van de zwemsport.
- In Haaglanden-verband dient de mogelijkheid van een multifunctioneel topsportcomplex te worden gezien, waarvan topsporthal, vijftigmeter zwembad en voetbalstadion deel van uit kunnen maken.
- Den Haag is een echte hockeystad. De gemeente dient de Haagse topclubs in staat te stellen om hun sport op dit niveau te kunnen beoefenen.
- Het vernieuwde indoorwintersportcentrum De Uithof is een verrijking voor sportminnende Hagenaars en draagt flink bij het aan het sportieve imago van onze stad. De ideeën om de ijsbaan te overkappen en het verkrijgen van de A-status, waardoor internationale schaatskampioenschappen (EK en WK) kunnen worden gehouden in Den Haag, dienen met kracht te worden ondersteund.
- Met alleen accommodaties zijn we er niet. Er zal een topsportbeleid moeten worden ontwikkeld dat (toekomstige) topsporters in staat stelt zich ook daadwerkelijk als topsporter te ontwikkelen. Voor het overleg Sportstad Den Haag en het Olympisch steunpunt is hierbij een belangrijke rol weggelegd.

Kunst en Cultuur

Op het gebied van kunst en cultuur heeft Den Haag heel wat te bieden. Het aanbod is zeer divers en gevarieerd. Liefhebbers van muziek, toneel, cabaret, musical, kunst en historie kunnen terecht in de diverse theaters en musea in de stad. Nationaal en internationaal bekende gezelschappen als het Residentie Orkest, het Nederlands Dans Theater, Het Nationale Toneel en Theatergroep De Appel hebben Den Haag

als thuisbasis. Niet weg te denken zijn de grote en (inter)nationaal bekende evenementen, zoals het North Sea Jazz Festival, Parkpop en Koninginnenach.

Toch gebiedt de realiteit te zeggen, dat de stad op dit gebied desondanks een saai imago heeft.

Dit is deels verklaarbaar uit de slechte financiële situatie van Den Haag. Kunst en cultuur hebben de laatste jaren niet of nauwelijks aandacht kunnen schenken aan het ontwikkelen van het aanwezige potentieel, de gewenste verbreding en vernieuwing en aan het in samen spraak met alle betrokkenen opbouwen van een lange termijn visie.

De stad zou er zeer mee gebaat zijn, indien de financiële mogelijkheden om te komen tot een sprankelender kunstklimaat worden verruimd. Het is hierbij onvoldoende om te investeren in gebouwen en accommodaties. Extra mogelijkheden voor programmering zijn een absolute noodzaak, vooral hiermee zal Den Haag zich zelf profileren. Goede programmering zowel gericht op het grote publiek als op vernieuwing moeten hiermee worden gestimuleerd, de inwoners van onze stad zullen er alleen maar bij gebaat zijn. Het verhoogt de sfeer en in het verlengde hiervan zorgt het voor een belangrijke economische impuls.

Het cultuurdebat

Cultuur is één van de belangrijke dragers van een levende en bruisende stad en die stad is van ons allemaal. Daarom wil de PvdA dat de gemeente tezamen met allen die betrokken zijn of zich betrokken voelen bij de kunst en cultuur een breed cultuurdebat in Den Haag organiseren. Daarbij gaat het niet alleen om de "elitaire" vormen, maar zo mogelijk om alle facetten van kunst en cultuur. De uitkomst van dit debat moet een vruchtbaar klimaat scheppen, waarin vernieuwingen een kans krijgen, waarin de huidige instellingen nog meer naar buiten toe treden, waarin nog meer Hagenaars (arm en rijk) geïnteresseerd raken in kunst en cultuur, waarin ook de allochtone gemeenschap beseft dat hun cultuur in Den Haag een volwaardige plaats inneemt.

Samenhang in de cultuur

De PvdA staat in dit debat voor ogen dat de gemeente Den Haag - gevoed door en in samenwerking met de culturele instellingen - in 2002 een heldere visie ontwikkelt op de verdere ontwikkeling van het culturele aanbod, zoals:

- een scherpe profilering van het culturele aanbod van Den Haag binnen de Randstad;
- het verder open te stellen voor een nieuw publiek van jongeren, ouderen en allochtonen door het organiseren van speciaal op deze groepen gerichte programma's, festivals of educatieve projecten. Dit vraagt een open en actieve naar buiten gerichte opstelling waarin samenwerking en een openstelling van de ontwikkelingen in de samenleving in het belang van Den Haag aan de orde zijn. Hierdoor wordt de band tussen burgers en kunst en cultuur versterkt.
- Uitbouw van de sterke punten van cultureel Den Haag en "typisch Haagse" culturele verworvenheden. Geïnvesteed wordt vooral in zaken die structuur versterken. Voorbeeld: Den Haag kan zich met het North Sea Jazz Festival, het

Koninklijk Conservatorium en het Koorenhuis met enig recht een Jazz-stad noemen. Een middelgroot Jazz-podium in Den Haag, als het Amsterdamse BIM-huis, de Groningse Oosterpoort of de Tilburgse Paradox, zou dit aspect van het culturele aanbod zeer versterken.

Kunst en Cultuur in de buurt

Kunst en cultuur dienen zich overal in de stad te manifesteren, dus ook in de buurt. Een cultuurhuis kan de basisvoorziening zijn waar zowel jong en oud zich op een ontspannen en inspirerende wijze cultureel kan ontplooien en tevens een plek om zich aan een publiek van bekenden te presenteren. Dans, zang, toneel, beeldende kunst, muziek, ook uit verschillende culturen, komen hier aan bod. In overleg met het welzijnswerk en onderwijs moet in het kader van een zogenaamde "Culturele Driehoek" worden gezocht naar locaties waar deze "buurtcultuurhuizen" het best tot ontwikkeling en tot hun recht kunnen komen. Te denken valt aan clubhuizen, leegstaande scholen of andere gebouwen die rijp zijn voor een andere bestemming. Op buurt- en stadsdeelniveau zal hierbij een eigen invulling gegeven moeten worden. In deze visie zijn bijvoorbeeld het Volksbuurtmuseum en de Regentes podia waar gevorderd talent zich onder professionele omstandigheden aan de stad kunnen presenteren. Deze culturele infrastructuur zal talenten grotere kansen tot ontplooiing geven. Dit vraagt ook om gemeentelijke investeringen.

Cultuur en jongeren

Naast de reeds bestaande voorzieningen ontbeert de stad een herkenbaar uitgaanscentrum voor jongeren. De PvdA ziet een bruisend perspectief in de ontwikkeling van het gebied rond de Grote Marktstraat - Grote Markt – Prinsegracht. Door een MEGA-disco te bouwen kan in combinatie met het nieuwe Paard, het Koorenhuis en de concentratie van horecagelegenheden een nog aantrekkelijker uitgaansgebied voor jongeren ontstaan in het hart van Den Haag.

In het nieuwe gebouw van het Volksbuurtmuseum kan een zoektocht starten naar een nieuwe vorm van voortgezet onderwijs die zich laat inspireren door de kunsten; de Cultuurschool. De hier ontwikkelde lesmethodes zijn tevens van grote betekenis voor het aantrekkelijker maken van het reguliere onderwijs en de andere initiatieven van de kunstinstellingen om jongeren te interesseren voor kunst en cultuur.

Cultuur en de openbare ruimte

Bij het ontwerpen en inrichten van de openbare ruimten in de stad moet zichtbaar worden dat Den Haag cultuurstad wil zijn. Kunst en cultuur moeten integreren in het straatbeeld en daarmee een onderdeel worden van en bijdragen aan het publieke domein.

Media

De afgelopen collegeperiode heeft het gemeentelijke ICT-beleid vorm en inhoud gekregen middels de nota I-Visie. Hierbij speelde de informatisering van de gemeentelijke organisatie en het aansluiten van alle Hagenaars op het digitale snelweg een belangrijke rol. Om dit doel te realiseren werden projecten als

Residentie.net, The Hague on line, Het Glazen Stadhuis en Informatie stad gerealiseerd. Ook werd ingezet op het vormgeven van een lokaal mediabestel.

ICT

In dit informatietijdperk moet blijvend geïnvesteerd worden in de digitalisering van de samenleving. Voorkomen moet worden dat er een tweedeling op dit gebied ontstaat. Alle inwoners, van zowel zand of veen, moeten de mogelijkheid te volle krijgen om van deze ontwikkeling te profiteren. Daarom moet ook in de komende periode sterk worden ingezet op het ICT beleid. Concreet betekent dit dat investeringen in ICT op alle terreinen moet worden doorgevoerd, zoals het onderwijs en bibliotheekwezen, verkeer, cultuur, sport, dienstverlening en de economie. E-commerce zal handen men voeten moeten krijgen. De telematica centra in de stad moet worden uitgebouwd. Informatiezuilen voor de burgers moeten bij invalswegen, tramhaltes en in de kernhoreca gebieden worden gerealiseerd.

Voorlichting

Iedere inwoners van onze stad heeft het recht op informatie. De gemeente moet ervoor zorgen dat iedere burger op de hoogte is van datgene wat er aan besluitvorming op het stadhuis gedaan word. Grote groepen mensen zijn vooralsnog ontstoken hiervan. Daarom moet de komende periode hard worden ingezet op de multiculturalisering van de gemeentelijke voorlichting. Dit betekent dat stadsbreed voorlichtingsproducten moet worden aangeboden vanuit een centrale plek, maar ook vanuit de vanuit de verschillende diensten. Hierbij moet heel nadrukkelijk de voorlichting aan migranten ter hand genomen moeten worden; zo nodig in de eigen taal. De gemeentelijke en lokale media moeten daartoe worden aangewend, zoals de Stadskrant, RTV West, de gemeentelijke Website, Stadsradio Den Haag, maar vooral ook de migranten media, zoals Migrantentelevisie en de Toegangsradio.

Radio en Televisie

Radio en televisie spelen een belangrijke rol bij de informatievoorziening, communicatie, cultuurbeleving en integratie. Inmiddels heeft Den Haag een nieuw mediacentrum erbij aan de Hofweg. Ook voor RTV West wordt er thans gewerkt aan een blijvend onderkomen op Haags grondgebied. Deze investeringen zijn belangrijk voor de inworteling van het landelijk en regionaal mediabeleid in Den Haag. Maar ook investeringen in het lokaal mediabeleid blijven noodzakelijk. Ten einde te komen tot een kwalitatief hoogwaardig lokaal mediabestel is het van essentieel belang om de komende periode investeringen ter zake ter hand te nemen.

Als derde stad van Nederland verdient Den Haag een eigen stadstelevisie. De komend periode moet worden onderzocht in hoeverre dit gerealiseerd kan worden. Hierbij kan Stadsomroep Den Haag, SODH, een belangrijke rol vervullen. Het concept van Open Kanaal kan hierin worden ingebed, evenals een professionele migrantentelevisie als onderdeel van het Migranten Televisie Netwerk, MTN. MTN zal binnenkort starten met programma's voor migranten in de vier grote steden.

Radio is ene laagdrempelig medium dat in de regio erg goed beluisterd wordt. Er moet een aanvang worden gemaakt met de professionalisering van de lokale radiostations, zoals Stadsradio Den Haag en Radio Discus.

Ook de Toegangsradio voor migranten moet worden versterkt. Dit betekent dat de gemeente zich moet inspannen om de migrantenradiostations financieel structureel te financieren, teneinde de professionalisering gerealiseerd te krijgen. Ook zal de gemeente zich moeten verplichten om voorlichtingsproducten bij deze omroepen te kopen. Alleen op deze wijze kunnen nieuwe doelgroepen optimaal worden bereikt.

Multiculturele FM zender

Den Haag moeten de plannen om te komen tot een multiculturele FM zender gericht op allochtone jongeren kordaat oppakken. Het is van belang om hierbij financiële commitment aan te gaan met zowel het Ministerie van OCW als met de andere drie grote gemeenten.

Casema

Casema verzorgt in Den Haag het programma aanbod op de kabel. Een substantiële uitbreiding van het aanbod ligt in het verschiet. Er moeten afspraken met Casema gemaakt worden dat de uitbreiding van het aanbod niet automatisch moet leiden tot een verzwaring van de lasten voor de burgers. Alle inwoners van onze stad hebben het recht op een hoogwaardig basis omroep pakket (Must Carry pakket) tegen een redelijke prijs.

Groen

Het aantrekkelijke leefklimaat in Den Haag wordt bepaald door de ligging aan zee met zijn stranden, duinen en stadsparken. Deze parken zijn als het ware de longen van Den Haag. Hiermee onderscheidt Den Haag zich als Groene Stad aan Zee van tal van andere grote steden.

Actiepunten

- De gemeente dient zorg te dragen dat het groen goed wordt onderhouden en beheerd en dat er voldoende toezicht is.
- Het Spuiplein en het Stationsplein verdienen een betere inrichting met meer groen. Bij de nieuwbouwplannen van het Koningin Julianaplein moet ook voldoende groen worden ingepast. Een bomenallee zou een logische aanloop bij de Koekamp en een goed visitekaartje van Den Haag zijn voor net gearriveerde treinpassagiers.
- Den Haag ontvouwt ambitieuze plannen voor een nieuwe villawijk in de Westlandse Zoom/Madestein. Bedacht moet worden dat hierdoor de ecologische zones onder druk komen te staan. Een villawijk is geen groenzone. Bij de aanleg dient nadrukkelijk rekening te worden gehouden met de inpassing in de ecologische hoofdstructuur en fiets- en wandelmogelijkheden.
- In deze collegeperiode dienen ook concrete voorstellen ontwikkeld te worden voor het herstel van de ecologische verbinding tussen de duinen, via de Bosjes van Pex/Houtrust met Zorgvliet.
- Bomen zijn bepalend voor het stadsgezicht en de sfeer in de openbare ruimte. Maar al te vaak moeten bomen wijken voor - noodzakelijke - ingrepen in de stad. Herstel of compensatie - met gebruik van halfwas bomen - dient regel te zijn.

'Op je gemak in Den Haag'

Veiligheid in de openbare ruimte

Er is een algemeen gevoel van onbehagen ontstaan met betrekking tot de dagelijkse veiligheid van de burger. Dit gevoel vloeit voort uit drie - enigszins samenhangende - ontwikkelingen:

1. Groei van omvang en macht van de georganiseerde misdaad
2. Normvervaling die leidt tot onaangepast gedrag, vandalisme en kleine criminaliteit
3. Een onvoldoende handhaving van wet- en regelgeving door de overheid waardoor de burger blootgesteld kan worden aan gevaar in de vorm van rampen (Enschede, Volendam), brandgevaar, verkeersonveiligheid en bepaalde gezondheidsrisico's.

In de komende raadsperiode moeten Haagse burgers zich veiliger gaan voelen en ook feitelijk in en veiliger stad leven. Daartoe dient er meer geld en aandacht te worden besteed aan de aanpak van de criminaliteit in het algemeen en de veiligheid op straat in het bijzonder. Criminaliteit mag geen "normaal" onderdeel van het straatbeeld zijn. De overheid moet meer optreden.

Een aanpak is nodig die leidt tot meer zorg voor preventie, meer toezicht op straat, een hogere pakkans, kortere doorlooptijden bij strafzaken en meer maatwerk bij de bestraffing van daders. Er kan veel gewonnen worden als de diverse instanties die bij deze problematiek betrokken zijn tot een samenhangende aanpak (ketenaanpak) komen en daarbij de burger op een constructieve wijze betrekken. Bij deze ketenaanpak moeten in ieder geval de politie, het openbaar ministerie, de reclassering c.a. betrokken zijn. Daarnaast is flankerende ondersteuning nodig van o.a. de jeugdhulpverlening, ouders, onderwijs en welzijn.

Er zal fors moeten worden ingezet met betrekking tot de veiligheid op straat. Om dit te bereiken moet de capaciteit bij politie en gemeente ten behoeve van toezicht en opsporing worden uitgebreid.

Veiligheid in wijk en straat

De veiligheid in de wijk is de hoeksteen van het gemeentelijk veiligheidsbeleid. Een groot aantal instrumenten zal op wijkniveau worden ingezet. De belangrijkste daarvan zijn:

Handhavingsteams

De inzet van handhavingsteams wordt uitgebreid. Ook de tijd dat zij op straat werken moet uitgebreid worden. Dus ook 's avonds. Dit vraagt om een kwalitatieve en kwantitatieve versterking.

Financiering daarvan kan o.a. plaatsvinden via:

- **Schadeverhaal**

Het instrument schadeverhaal dient consequent te worden gehanteerd. De door een derde moedwillig aangebrachte schade aan (gemeentelijke) eigendommen in de openbare ruimte gaat de gemeente consequent verhalen.

- **Bestuurlijke boete**

De gemeente moet bij het rijk bepleiten dat het instrument van bestuurlijke boetes wordt uitgebreid, en wordt opgenomen in het regeerakkoord 2002, zeker nu het rijk nadrukkelijk propageert dat het toezicht in het publieke domein moet worden versterkt en dat het lokale bestuur verantwoordelijk is voor het toezicht op de "kleine norm".

Vergroten van de betrokkenheid van de burger bij de overheid en vise versa.

Als het al duidelijk is waar de burger de gemeente op aan kan spreken, dan ontbreekt meestal een goede mogelijkheid om dit ook daadwerkelijk te doen. De gemeente verricht grote inspanningen om de leefbaarheid te bevorderen, maar komen die inspanningen daadwerkelijk overeen met de prioriteiten en wensen van de burger?

Het is belangrijk om een goed contact tussen burger en gemeente tot stand te brengen zodat er daadwerkelijk van partnerschap sprake is en geen eenrichtingsverkeer vanuit de overheid.

De gemeente dient hiertoe de één-loketgedachte verder uit te werken – ook met behulp van internet - opdat burgers niet van het kastje naar de muur worden gestuurd en de gemeente herkenbaar aanwezig en aanspreekbaar is.

De bewoners worden nadrukkelijker bij de veiligheid in de openbare ruimte betrokken. Instrumenten daarvoor kunnen zijn wijkpanels, expertmeetings in wijken, leefbaarheidstoetsen etc.

Nachtpreventieprojecten

Wijkinitiatieven voor nachtpreventieprojecten zullen worden gesteund en professioneel worden begeleid.

Geweld tegen vrouwen

Het succesvolle politie-programma om het geweld in gezinnen en tegen vrouwen tegen te gaan vraagt ook in de komende jaren veel aandacht. Zowel daders als slachtoffers zijn hierbij gebaat.

Geweld tegen jongeren

Het toenemende geweld door en onder jongeren vraagt om een actieve inzet door de gemeente, politie en justitie etc. Het doel moet zijn om door preventie en repressie het aantal mishandelingen fors omlaag te brengen.

Politie en Justitie

De politie dient ingebed in de stedelijke samenleving te functioneren.

Dat stelt eisen aan de organisatie. Belangrijk zijn:

- **Personeelsbeleid**
Haaglanden moet een regionaal programma ontwikkelen om een aantrekkelijk werkklimaat voor politiepersoneel tot stand te brengen. Ook de politie moet in zijn personeelsopbouw het multiculturele karakter van de stad weerspiegelen. Dat kan de contacten tussen bewoners en politie verbeteren. Experimenten binnen het Haagse VMBO om een nieuwe leergang uniformberoepen te ontwikkelen moeten verder uitgebouwd te worden.
- **Wijkorganisatie**
De organisatie van de politie zal zich sterker op de wijken moeten gaan richten. De gemeente zet in op meer wijkagenten en hun positie wordt versterkt. Dit verbetert het contact tussen burgers en politie. Niets werkt op wijkniveau zo goed als kennen en gekend worden.
- **Aangiftemogelijkheden**
De aangiftemogelijkheden moeten worden verruimd. Niet meer per se naar het politiebureau, maar ook aangifte kunnen doen per telefoon, per e-mail of via voorgedrukte formulieren bij bv. winkeliers verkrijgbaar.
- **Justitie in de buurt**
Ook in Den Haag is de Justitie in de buurt, en dat moet verder uitgebouwd worden, als impuls voor een daadwerkelijk lik-op-stuk beleid.

Handhaving

De gemeentelijke regelgeving wordt opnieuw getoetst op actualiteitswaarde en handhaafbaarheid. De overgebleven regelgeving wordt consequent gehandhaafd. Van gedogen is slechts sprake als bewuste politieke keuze, niet als conflictvermijndend gedrag. Er moet een actief gebruiksvergunningenbeleid worden gevoerd. Daarbij is brandveiligheid een gedeelde verantwoordelijkheid van overheid en de eigenaar van een gebouw.

De mogelijkheid moet worden onderzocht dat erkende bureaus veiligheidscertificaten gaan afgeven, op basis waarvan de gemeente als bevoegd orgaan een gebruiksvergunning kan afgeven.

De gebruiksvergunning dient op een voor het publiek zichtbare plaats te worden opgehangen.

Van openbare ruimte naar "publiek domein"

De gemeente zal bij het ontwerpen en beheren van de openbare ruimte gericht moeten inzetten op de veiligheidsbeleving.

Dit kan enerzijds gebeuren door meer toezicht, controle en voorlichting. Te denken valt aan de inzet van conciërges, een periodieke schouw van gebouwen om verloedering tegen te gaan, introductieprogramma's voor nieuwe buurtbewoners en zelfs in voorkomende gevallen cameratoezicht. Dit blijft echter – soms noodzakelijke – symptoombestrijding en stimuleert juist het uiteenvallen van de stad in gescheiden werelden.

De PvdA streeft daarnaast een duurzame en positieve strategie na: het ontwikkelen van de openbare ruimte tot 'publiek domein', de plaats waar een uitwisseling tussen diverse maatschappelijke groepen kan plaatsvinden en ook daadwerkelijk plaatsvindt.

De openbare ruimte dient ruimte te bieden aan bewoners – ook aan marginale groepen – om er 'hun ding te doen', met als bijkomend effect dat er iets als een 'grootstedelijke cultuur' wordt gestimuleerd die de aantrekkelijkheid van de stad kan vergoten.

Deze strategie houdt in dat er meer ruimte moet komen voor bijzondere plekken, ontmoetingsplaatsen als speelvoorzieningen, terrassen en dergelijke.

Het betekent ook dat burgers die overlast veroorzaken als de hondenbezitter, skater, dak- en thuisloze, junkie e.d. een plek krijgen in de stad. Deze groepen zijn niet 'weg te plannen' – horen zelfs bij een stad – en kunnen dus maar beter zo 'ingepast' worden dat de overlast 'draagbaar' wordt.

Het streven naar 'publiek domein' is bij uitstek een streven dat in dialoog met de bevolking vorm dient te krijgen. Een dialoog die de PvdA de komende raadsperiode aan zal gaan.

'Samen sterk in Den Haag'

De kracht van Den Haag, dat zijn de Hagenaars.

Zij bepalen de economie, de cultuur, het woon- en leefklimaat in onze stad. Naar de mate waarin de Hagenaars zichzelf kunnen ontwikkelen, in hun werk, hun opleiding, hun vrijetijdsbesteding, hun bijdrage aan het wel en wee van de stad vooral d.m.v. vrijwilligerswerk, ontwikkelt de stad zichzelf, wordt Den Haag sterker. Multiculturaliteit en individualisering maken het moeilijker de samenhang in de stad in stand te houden.

Het gevaar dreigt dat Hagenaars op eigen eilandjes langs elkaar heen leven, individueel of in eigen etnische of op leefstijl gebaseerde groepen. En tegelijkertijd beseft iedereen dat de stad alléén dan goed functioneert als er samenhang is, als de Hagenaar niet ieder voor zich, maar samen gestalte geven aan het woon- en leefklimaat. Samen sterk in Den Haag, daar kiest de PvdA voor. Dat vergt van de kant van het gemeentebestuur dat zij de verantwoordelijkheid neemt voor voorzieningen die essentieel zijn voor de ontwikkeling van Hagenaars, individueel en samen. Dat betekent uitstekend onderwijs voor kinderen, maar ook voor volwassenen. Dat betekent ondersteuning bij het zoeken naar werk en voor wie dat niet lukt inkomensondersteuning. Dat vergt voldoende kinderopvang en welzijnsvoorzieningen voor jong en oud. Dat vergt opvang en hulpverlening voor mensen die vanwege ouderdom, handicap, gezondheid, verslaving niet in staat zijn voor zichzelf te zorgen.

Dat houdt in doorgaan met inspanningen op mensen die langdurig buiten de arbeidsmarkt staan weer naar een baan te leiden.

Hoewel in onze visie de gemeente verantwoordelijk is voor deze voorzieningen, betekent dat geenszins dat de gemeente het beleid alleen bepaalt. Goede voorzieningen vereisen de betrokkenheid van professionals en gebruikers. Daar maakt de PvdA zich sterk voor. Vormen van marktwerking kunnen daarbij een goed instrument zijn, mits het de toegankelijkheid van - en samenhang in het aanbod niet beperkt. De PvdA kiest voor het stimuleren van maatschappelijk ondernemerschap in de publieke voorzieningen. Dat betekent ruimte geven aan uitvoerende instellingen en daarbinnen de professionals door onnodige regelgeving en bureaucratie te schrappen. Dat betekent het stimuleren van kwaliteit en vraaggerichtheid door transparantie en door het waar mogelijk introduceren van mededinging en concurrentieprikkels. De gemeente blijft waken over publieke belangen, zoals toegankelijkheid en samenhang in het aanbod en toezicht op kwaliteit. Door samenhang en samenwerking is nog een wereld te winnen op gebied van onderwijs, sport, jeugdzorg, volwasseneneducatie, kinderopvang en werkloosheidsbestrijding. Maatschappelijk ondernemerschap betekent dus ook het zoeken van samenwerking met anderen teneinde voor de klanten betere resultaten te bereiken (ketenbenadering).

Actiepunten Onderwijs

Verbeteren kwaliteit van het onderwijs door:

- strijd tegen lerarentekort
- betere schoolgebouwen
- meer ICT in het onderwijs
- investeren in schoolbegeleiding

Ontwikkelen Brede Buurtschool door:

- uitbreiden voorscholen
- uitbreiden oudereducatie
- meer samenwerking tussen jeugdhulpverlening en onderwijs
- ondersteunen samenwerking buurt, welzijn, sport, cultuur en onderwijs

Toegankelijkheid onderwijs g aaranderen door:

- toereikend speciaal onderwijs
- inkomensondersteuning voor ouders van schoolgaande kinderen

Bestrijden schooluitval door:

- versterking leerplicht
- betere aansluiting basis, voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs
- schoolmaatschappelijk werk
- meer mogelijkheden voor combinatie van school en werkervaring
- uitbreiden mentorproject

Meer aandacht voor normen en waarden door:

- betrokkenheid ouders
- actieprogramma veilige school
- kwaliteit lessen maatschappijoriëntatie
- aandacht voor de grondwet in het lesprogramma
- intercultureel onderwijs
- respect voor religieuze feestdagen van Moslims en Hindoes

Nederlandse taal moet voor iedere Hagenaar door:

- uitbreiding educatie
- combinatie van educatie en werkervaring
- inschakelen bedrijfsleven (taalstages)
- uitbreiden oudereducatie
- educatieve televisie

Hoger onderwijs

- uitbreiden Haagse vestiging van Universiteit Leiden

- samenwerking hoger onderwijsinstellingen
- faciliteiten voor studenten

Onderwijsbijdrage aan internationale stad van vrede en recht door:

- nieuwbouw van de "International School The Hague"
- uitbreiden van het internationaal onderwijs
- stimuleren Engelstalig onderwijs in basis en voortgezet onderwijs

De bibliotheek, wegwijzer in de informatiemaatschappij door:

- dienstverlening en cursusaanbod in de ICT
- samenwerking bibliotheek en onderwijs
- uitvoeren spreidingsplan onder meer door nieuwe filialen - Segbroek, Escamp en Ypenburg/Leidschenveen
- uitbreiden openingsuren
- investeren in de telematica-centra

Betrokkenheid van ouders en leerlingen vergroten door:

- medezeggenschap van ouders en leerlingen op zowel school - als schoolbestuurlijk niveau organiseren.

Actiepunten Welzijn

Het is fijn om vrijwilliger te zijn:

- uitbreiden van waarderingssubsidies
- ondersteuning door HOF uitbreiden
- openstellen club- en buurthuizen voor vrijwilligers
- accommodaties voor vrijwilligers
- ondersteuning van wijkfeesten

De jeugd aan zet door:

- een stevige jongerenraad
- organiseren van participatie door de jeugd
- uitbreiden van het jongerenwerk

Zorg voor het jonge kind door:

- 100% bereik door consultatiebureaus
- vroegtijdige interventies bij gezondheids- of opvoedingsproblemen
- uitbreiden voorscholen
- uitbreiden van de kinderopvang, met bijzondere aandacht voor doelgroepen van gemeentelijk beleid

Ontwikkelingskansen voor kinderen door:

- meer, uitdagender en veiliger speelplekken
- sportstimulering
- naschoolse opvang in samenwerking met welzijn, school, cultuur en sport(verenigingen)

De buurt aan zet door:

- betere financiële en organisatorische ondersteuning van bewonersorganisaties
- beleidsontwikkeling samen met bewonersorganisaties
- bewonersorganisaties in staat te stellen samen met anderen activiteiten gericht op samenlevingsopbouw te laten organiseren

Den Haag gezond door:

- meer gezondheidscentra voor eerste lijnszorg (huisartsen e.d.)
- gezondheidsvoorlichting en opvoeding (o.a. STIOM)
- het stimuleren van gezonde leefgewoonten
- versterken van de gemeentelijke regierol naar zorgverzekeraar en aanbieder
- ondersteunen van patiëntenorganisaties
- jaarlijkse inventarisatie van gezondheidsrisico's
- bestrijden personeelstekort in de zorg

Een handicap, maar geen beperkingen door:

- benutten ICT
- een fysieke inrichting van de stad die geen onnodige beperkingen opwerpt voor gehandicapten
- een kwalitatief hoogwaardige uitvoering van de Wet Voorzieningen Gehandicapten
- maatwerk op het terrein van wonen, werken en recreëren
- de sociale werkvoorziening als basisvoorziening voor gehandicapten die in een beschermde omgeving moeten werken

De ouderen hebben de toekomst in Den Haag door:

- een duidelijke rol voor de Stedelijke Ouderen Commissie in het gemeentelijk beleid
- eenzaamheidsbestrijding
- meer woonzorg-zones
- uitbreiding van de ouderenadviesfunctie
- versoepeling van de eisen vanuit de Algemene Bijstandswet voor ouderen die naast een gedeeltelijke AOW een beroep moeten doen op de bijstand
- gericht inkomensondersteunend beleid
- interculturele ouderenvoorzieningen
- werken ('aan de slag') toevoegen als zevende speerpunt van het gecoördineerde ouderenbeleid.

Maatschappelijk herstel voor Hagenaars met grote problemen door:

- voor daklozen, psychiatrische patiënten, verslaafden en ex-delinquenten goede voorzieningen te scheppen
- begeleid wonen
- sociale activering
- opvangvoorzieningen voor verslaafden

Emancipatie, diversiteit en interculturaliteit door:

- ondersteunen van de emancipatie van autochtone én allochtone vrouwen en meisjes
- uitbouw vadercentra / moedercentra
- faciliteren (allochtone) vrouwenorganisaties
- opvang van vrouwen in nood
- uitbreiding kinderopvang

Actiepunten sociale zaken en werkgelegenheid

Kansen op werk vergroten door:

- Hagenaars die geen reguliere baan kunnen krijgen te helpen zich beter te kwalificeren en voor wie dat niet lukt sociale activering te organiseren
- vormen van tijdelijk en structureel gesubsidieerd werk te organiseren
- de doorstroom vanuit gesubsidieerd werk naar een reguliere baan te bevorderen
- integrale hulp aan te bieden aan langdurig werklozen met meervoudige problemen
- een actief en stevig fraudebeleid
- het gaan werken vanuit een uitkeringssituatie aantrekkelijker maken

Strijd tegen armoede door:

- een kwalitatief hoogwaardige uitvoering van de bijstandswet
- gerichte inkomensondersteuning door bijzondere bijstand en het Ooievaarsfonds
- uitstekende voorlichting over de inkomensondersteunende maatregelen
- optimale benutting van de wettelijk toegestane kwijtscheldingsmogelijkheden
- hulp bij schulden en leren budgetteren
- het aanvragen van inkomensondersteuning vereenvoudigen en gebruik stimuleren door middel van het koppelen van bestanden.

De talenten van nieuwkomers benutten door:

- de inburgering stevig te organiseren
- combinatie van Nederlandse taalverwerving en werkervaring uit te breiden
- de inburgering beter te doen aansluiten op de opleidingsniveaus en talenten van nieuwkomers

Uitkeringsafhankelijkheid voorkomen door:

- alleenstaande ouders met kinderen, ongeacht hun leeftijd, te helpen zich te kwalificeren voor de arbeidsmarkt
- de gemeentelijke inspanningen ook te richten op WAO-ers
- voortijdig schoolverlaters dwingend werk(ervaring) aan te bieden.
- ook oudere werklozen in de bijstand in de gelegenheid stellen tot reïntegratie op de arbeidsmarkt

Dynamisch Den Haag

De PvdA kiest voor een sterke en sociale stad, die ruimte biedt aan veel verschillende bevolkingsgroepen en woonmilieus. Een stad die veel kansen biedt aan mensen met achterstanden. Een stad die de sterke kanten van zijn economische profiel (dienstverlening) benut en daarmee veelsoortige werkgelegenheid biedt. Dit laatste moet op drie manieren: (1) verdergaan met herontwikkelen en betere benutting van bestaand stedelijk gebied (Laakhavens, omgeving en emplacement CS, Binckhorst); (2) ontwikkeling van bedrijvigheid in VINEX-gebieden, langs de corridors; (3) bevorderen van kleinschalige diensteneconomie in de bestaande stad en van de toeristische activiteiten.

Den Haag kent van oudsher een sterke scheiding in zogenaamd goede en slechte buurten. Den Haag wordt wel eens de meest gedeelde grote stad van Nederland genoemd, omdat de meer welvarende en de achterstandswijken fysiek ver uit elkaar liggen. De PvdA wil daaraan tegenwicht bieden door ook in de achterstandswijken tot een hogere woonkwaliteit te komen, zodat bewoners daar een positieve binding met hun wijk opbouwen. Het stimuleren van eigen woningbezit is daartoe een voorwaarde.

De PvdA heeft ogen voor grenzen aan de groei van de stad. Er moet gestreefd worden naar een balans tussen bereikbaarheid en aantallen woningen en werkplekken in het stadscentrum, om overbelasting van de openbare ruimte en de infrastructuur te voorkomen.

De PvdA wil de typische Haagse stedenbouwkundige identiteit van de stad uitbouwen en versterken. De PvdA kiest voor een ontwikkeling die duurzaam is en stedelijke natuurwaarden in stand houdt. Het is belangrijk om een aantrekkelijk attractiecentrum in de binnenstad te hebben bijvoorbeeld, en om de specifieke stedenbouwkundige kwaliteit van Den Haag met haar open structuur en lange lijnen en parken te versterken.

In het mobiliteitsbeleid legt de PvdA een zwaar accent op het openbaar vervoer en het langzaam verkeer. De Haagse regio heeft op gebied van OV-kwaliteit en toegankelijkheid een forse achterstand vergeleken met vele andere vergelijkbare Europese stadsregio's. Die achterstand moet bij voorrang worden weggewerkt. Het aanleggen van Randstadrail heeft voorrang boven andere investeringen in infrastructuur.

Bij al deze onderwerpen staat samenhang centraal. Dynamisch Den Haag is één geheel en ontleent zijn kwaliteit aan het samenspel tussen heel diverse functies, kwaliteiten en activiteiten.

Bedrijvigheid

In het afgelopen decennium is er hard aan Den Haag gewerkt. Er is nu een bovengemiddelde economische groei en een sterk gedaalde werkloosheid. Een van de achtergronden van dit succes is het duidelijke profiel dat Den Haag aan het uitbouwen is, zowel nationaal als internationaal. Den Haag beschikt over een wervend vestigingsklimaat en moet daarvan profiteren. Den Haag is regeringsstad,

wereldcentrum voor veiligheid en internationaal, toplocatie voor zakelijke dienstverlening, toeristische attractie, recreatief paradijs, regionaal centrum voor onderwijs en gezondheidszorg en cultureel trefpunt. Die eigen rol en betekenis moet Den Haag koesteren en uitbouwen binnen het verband van de Deltametropool, en dus ook met bewustzijn van de Europese context. Daarnaast kent Den Haag een intensieve lokale en regionale diensteneconomie, met kleinschalige bedrijven in wijken en buurten. Al deze kwaliteiten zullen verder benut moeten worden.

Actiepunten

- Inzetten op herontwikkeling van de as CS-Binckhorst-Prins Clausplein. Voorbereidingen treffen voor Hoog Hage (inclusief bezien van functies van Prins Bernard- en Schenkviaducten), stapsgewijs herindeling van Binckhorst tot ruimte-intensief en duurzaam bedrijfsterrein, ontwikkeling van de omgeving Prins Clausplein ten behoeve van regionale, snelweggebonden functies die de centrumfunctie van Den Haag niet aantasten.
- Geleidelijke herontwikkeling van kustlijn tussen havenhoofd en Pier tot aantrekkelijk toeristische verblijfsgebied, zonder de druk op woonwijken te vergroten. Leefbaarheid moet daarbij een belangrijk criterium zijn. Dit betekent dat ook de woonfunctie daar versterkt moet worden. Het gaat het name om de ontwikkeling van kwalitatief toerisme en niet om een toename van het aantal toeristen. Met de Norfolkline wordt onderzoek gedaan naar een andere vestigingsplaats buiten Den Haag, zodat ook geen zware ingrepen in infrastructuur voor auto's en vrachtwagens aan die kant van Den Haag nodig zijn. Betere ontsluiting van Scheveningen-haven per openbaar vervoer.
- Kansen bieden aan startende bedrijven en bestaande bedrijven aan huis als integraal onderdeel in woonwijken.
- Inzetten van Harnaschpolder voor ruimtebehoefte van groeiende ondernemingen, die in hun bestaande omgeving ingeklemd raken.

Wonen

Elke Haagse woonwijk heeft zijn eigen karakteristieken. De meeste bewoners waarderen die eigenheid van de wijk. Bij de eventueel noodzakelijke herstructurering van wijken gaat het in de eerste plaats om het toevoegen van woningtypen waaraan veel behoefte is maar waar nog te weinig aanbod tegenover staat. Het gaat dan in het bijzonder om grotere woningen, huizen met een tuin, jongerenhuisvesting, koopwoningen en ouderenwoningen of woon-zorg complexen. Die woningen komen soms in de plaats van woningen die aan kwaliteit te wensen overlaten of te klein zijn. Soms kan door samenvoegen, optoppen of hergebruik van bedrijfs- of schoolpanden aan de behoefte worden tegemoet gekomen. In alle gevallen zal het eigen karakter van de wijk uitgangspunt blijven: het groen in Den Haag Zuid-West, de kleinschaligheid van Duindorp, het dorpse van Spoorwijk. Doel van dit soort wijkplannen moet ook zijn de kwaliteit van de wijk op een hoger plan te brengen. Met name Den Haag Zuid-West en Transvaal hebben een enorme toekomstwaarde voor de stad.

De PvdA wil dat de minder 'gewilde' wijken van hun vanzelfsprekende etiket van achterbuurt of achterstandsbuurt verlost raken. Dat kan als er een meer gedifferentieerde woningvoorraad ontstaat en mensen ook een positieve keuze voor een wijk gaan maken. Het is bij dit alles goed om te beseffen dat tussen veertig en

vijftig procent van de huishoudens aangewezen blijft op een sociale huurwoning en/of huursubsidie. Gemeente en corporaties moeten blijven waarborgen dat er voldoende goedkopere woningen beschikbaar blijven.

Actiepunten

- Voorop moet staan de bouw van woningtypen die de doorstroming in de goedkope voorraad kan helpen bevorderen. Waar goedkope woningen worden toegevoegd, zijn deze bestemd voor starters op de woningmarkt.
- Uit oogpunt van differentiatie en menging is het van belang dat de nieuwe voorraad in de Vinex wijken minimaal voor 30% in de sociale verhuur categorie wordt gerealiseerd.
- De inspanning om voor jongeren kwalitatief betere betaalbare huisvesting te realiseren zal worden geïntensiveerd. Met name zal daarbij gedacht worden aan voor jongeren aantrekkelijke plaatsen.
- Speciale aandacht gaat uit naar het "multicultureel bouwen", waarbij woonwensen van allochtone en autochtone Nederlanders worden vormgegeven in gevarieerd nieuw aanbod. Bijvoorbeeld door een scheiding aan te brengen in de private en semi-openbare delen van de woning, of door overdekte buitenruimtes te maken.
- De goedkope voorraad moet kwalitatief verbeterd en meer gevarieerd van samenstelling worden. Met corporaties worden afspraken gemaakt over een investeringsplan voor de goedkope voorraad (inclusief openbare ruimte) en over een meer actieve rol voor corporaties in het exploiteren van verspreid bezit dat nu nog in de particuliere markt in eigendom is. Doelstelling is onder de meer de kansen voor starters (studenten, jongeren) op de woningmarkt te vergroten.
- Betere benutting van potenties van Oude Centrum, Rivierenbuurt en Stationsbuurt om aantrekkelijke wijken met voldoende huisvesting voor studenten en jongeren.
- Het bouwen van voor senioren geschikte woningen en ook de bestaande woningvoorraad daarvoor geschikt maken. Dit is mogelijk door het stimuleren van groepswoningen voor ouderen, domotica en ICT.

Mobiliteit

De PvdA blijft zich sterk maken voor een goed openbaar vervoer en voor veilige, directe en comfortabele voorzieningen voor het langzaam verkeer. Het investeringsprogramma van de gemeente zal vooral daarop gericht moeten zijn. Openbaar vervoer moet een vervoerssoort blijven c.q. worden waar iedereen gebruik van maakt en niet alleen personen die zich (nog) geen auto kunnen permitteren. Dat is voor het draagvlak van het openbaar vervoer in de verdere toekomst essentieel. Het randwegstelsel voor het autoverkeer in het stadsgewest wordt rond 2005 gecompleteerd (Noord oostelijke randweg). De eerstkomende jaren moet alle bestuurlijke en financiële aandacht gericht worden op het tot realisatie brengen van een hoogwaardiger openbaar vervoernet. Verbetering van de infrastructuur voor het autoverkeer binnen de stad wordt alleen overwogen als deze een hoog en meervoudig rendement heeft: autoluw maken van woonwijken, verbetering van doorstroming van openbaar vervoer en fiets, versterking van ecologische structuur, betere bereikbaarheid en toegankelijkheid van Den Haag, ook voor de voetganger.

Actiepunten

- Het openbaar vervoer (trein, tram, bus, taxi) moet een kwaliteitsslag ondergaan om voldoende concurrerend voor de personenauto te blijven. De PvdA wil dat de gemeente samen met stadsgewest en de openbaar vervoerbedrijven een strategisch plan opstellen en uitvoeren om het product openbaar vervoer aanzienlijk te verbeteren. Onderdelen daarvan moeten zijn: verbetering doorstroming, meer comfort op belangrijke overstapplaatsen, kortere reistijden en betere aansluitingen, versterking van de relatie fietsen en openbaar vervoer en meer veiligheid en toezicht in de tram en bus.
- Opwaardering van het Centraal Station in verband met de komst van de TGV en Randstadrail en met het oog op Hoog Hage. Meer overstapcomfort is nodig, alsmede een hoogfrequente 'flitsverbinding' met HS, zodat de capaciteit van CS en HS beter benut kunnen worden.
- Krachtige inzet van gemeente met alle andere betrokken overheden om financiering en uitvoering van Randstadrail (incl. verbindingen naar Scheveningen, Kijkduin en Zuidwest Den Haag) te regelen. Randstadrail moet mede bijdragen aan de beperking van het aantal bussen in de binnenstad. Randstadrail moet in de bestaande stad ingepast worden zonder grote afbreuk te doen aan halte-afstanden, veiligheid en kwaliteit van openbare ruimte. De doorstroming moet vooral met intelligente beïnvloeding van verkeerslichten gewaarborgd worden.
- De gemeente moet met het stadsgewest Haaglanden afspreken dat in de concessieverlening aan openbaar vervoerbedrijven eisen worden gesteld aan terugdringing van uitstoot bij stads- en streekbussen.
- Ook het langzaam verkeer moet een kwaliteitsslag ondergaan om in de stad voldoende concurrerend met de personenauto te blijven. Hiertoe dienen vrij liggende geasfalteerde eenrichtingsverkeer fietspaden aangelegd te worden die onderdeel uitmaken van een fijnmazig fietsroutenetwerk. In stedenbouwkundige plannen dienen directe fietsverbindingen het uitgangspunt te zijn. Fietsen moet sneller, comfortabeler en veiliger worden. Dit vergt grote alertheid bij de inrichting van de openbare ruimte op microniveau. Zo moeten er logische fietsroutes komen tussen het centrum en de stations HS en CS. Hiervoor dienen slecht kleinschalige ingrepen in de inrichting van de openbare ruimte plaats te vinden. Daarnaast investeren in stallingsplaatsen (beugels) en bewonersstallingen.
- Een stevige inzet op verkeersveiligheid blijft nodig: 30 km-gebieden, schoolroutes etc.
- Een eventueel Trekvliet-tracé moet eerst verder op zijn wenselijkheid en effectiviteit worden beoordeeld in samenhang met de realisering van Hoog Hage. Onderzoek naar het rendement van de weg (verhouding investeringskosten, opbrengsten in termen van bereikbaarheid en leefbaarheid, geen verhoging druk op Haagse centrum) moet de haalbaarheid aantonen. De effecten van de aanleg van de Noordoostelijke Randweg en de (eventuele naar plaats en tijd gedifferentieerde kilometerheffing vormen onderdeel van het onderzoek.
- De mogelijke effecten van Agglonet dienen nader onderzocht te worden. Hierbij dient met name gekeken te worden naar de toegevoegde waarde ten opzichte van een optimale opwaardering (optimale aansluitingen, zo kort mogelijke overstaptijden, optimale doorstroomsnelheid, optimalisatie van de informatieverschaffing over de aankomst- en vertrektijden) van de huidige tramlijnen. Duidelijk dient te worden of Agglonet aanzienlijk meer OV-reizigers zal bedienen dan de huidige tramlijnen na opwaardering.

Binnenstad

In de Haagse binnenstad komt de eigen identiteit van Den Haag het meest tot uitdrukking. De investeringen in openbare ruimte en het 'aanhelen' van de oude stad (de Resident, de omgeving van Groenmarkt en herontwikkeling van de verbinding HS - Stationsweg - Centrum) werpen hun vruchten af. Maar ook de binnenstad is nog niet af. De afronding van de tramtunnel vergt nog een aantal jaren. Na de bouwperiode kan dit project (ondergrondse tram als onderdeel van Randstadrail en parkeergarage) een belangrijke bijdrage leveren aan het economisch functioneren van de binnenstad. Het gebied tussen Grote Marktstraat en Gedempte Gracht wordt herontwikkeld. De PvdA wil hier hoge eisen stellen aan de menging van functies (levendigheid) en de stedenbouwkundige en architectonische kwaliteiten van de nieuwbouw. Ook de relatie met de achterliggende woonbuurten is een belangrijk aandachtspunt.

De plannen voor de Wijnhaven (nieuwbouw ministeries etc.) moeten verder uitgewerkt worden. Toetspunten in alle fasen van het planproces voor de PvdA zijn: de stedenbouwkundige en architectonische beeldkwaliteit (versterking identiteit Haagse binnenstad, aansluiting op omliggende gebieden), functiemenging, kwaliteit en klimaat openbare ruimte van de Turfmarkt, versterking dwarsverbindingen en voldoende maatschappelijk draagvlak. Belangrijk is ook dat de gemeente geen financiële risico's loopt.

Actiepunten

- Voorbereiding herontwikkeling hoek Kalvermarkt-Spui.
- Lange termijnplan voor terugbrengen van Haagse grachten, om te beginnen het gedeelte Veenkade van Prinsestraat tot Torenstraat.
- Voorzetting van de verdere herinrichting van de openbare ruimte in de binnenstad, gericht op autoluw maken, verbetering van de openbare ruimte, vergroten van ruimte voor langzaam verkeer, opheffing van parkeerplaatsen op straat (betere benutting van plaatsen in garages) etc. Indexatie parkeertarieven is hiervoor mede een financieringsbron.
- Actieve interventies door middel van aankopen en gerichte investeringen om gewenste ontwikkelingen (functiemenging, stedenbouwkundige kwaliteit) op gang te brengen, die in de markt niet op voldoende op gang komen.
- Meer ruimte voor langere openingstijden voor de horeca op basis van scherpe handhaving van spelregels op het punt van overlast.
- Versterking van woonfunctie in de binnenstad: nieuw programma wonen boven winkels; bij herontwikkeling worden woningen toegevoegd, voor zover passend in de stedenbouwkundige context in hoogbouw.
- Een actief monumentenbeleid (overigens ook buiten de binnenstad) en benutting van kansen op hergebruik van markante gebouwen in de binnenstad.
- Voortzetting en uitbreiding van initiatieven op gebied van wisselende exposities van beeldende kunst in de openbare ruimte (zie Lange Voorhout, Hofvijver).
- Het instellen van een of meer autovrije dagen in de binnenstad in combinatie met een 'Binnenstadfestival'

Duurzaamheid

In het ruimtelijk beleid staat compactheid voorop. Rond de Haagse stations wordt de ruimte steeds intensiever benut en bij herontwikkeling van gebieden in de binnenstad en industrieterreinen wordt meervoudig ruimtegebruik georganiseerd. Daarmee kan tegenwicht geboden worden aan de verdunning van het ruimtegebruik, die de welvaartstoename meebrengt.

De milieueisen aan bouwprocessen en de milieuprestaties van nieuwbouw worden stapsgewijs verder opgevoerd. Bij herontwikkeling van industrieterreinen worden hoge eisen gesteld aan milieuzorgsystemen van bedrijven die zich daar vestigen. Er wordt ingezet op toepassing van moderne energiebesparende systemen: zonne-energie, warmtekrachtkoppeling, warmtepompen. De gemeente treedt in voorkomende gevallen op als pionier ('launching customer') om dit soort ontwikkelingen van de grond te krijgen.

Den Haag moet zijn groenstructuren en ecologische zones koesteren; dit zijn harde gegevens in de stad. Er zijn goede ervaringen opgedaan met het vergroten van de natuurwaarde van openbaar groen (zie bijvoorbeeld het Segbroekpark). Deze ontwikkeling kan elders in Den Haag ook ter hand worden genomen. Zie ook ander onderdeel van dit programma.

De gemeente blijft actief op het gebied van het faciliteren van gescheiden inzameling van afval. Het beleid van de rijksoverheid is erop gericht om de samenwerking tussen waterbeheerders, gemeenten en drinkwaterbedrijven te versterken met het oog op het benutten van milieukansen en het vergroten van doelmatigheid. Samenwerking tussen met name gemeenten, waterschappen, zuiveringsschappen en waterleidingbedrijven kan op een aantal fronten leiden tot belangrijke voordelen. Bijvoorbeeld kan het rioolrecht worden gekoppeld aan het drinkwatergebruik. Dit doet recht aan het principe 'de vervuiler betaalt'. De PvdA steunt deze ontwikkeling naar een integrale benadering van de waterketen en pleit ervoor dat de gemeente Den Haag als grootaandeelhouder van het Duinwaterbedrijf Zuid-Holland daar waar mogelijk medewerking verleent aan deze ontwikkeling.

Actiepunten

- Onafhankelijke certificering van de bedrijfsinterne milieuzorg door de gemeente.
- Er komt een Haags CO₂-reductieplan, waaraan gemeente, energiebedrijven en bedrijfsleven een bijdrage aan leveren.
- Geïntegreerd aanbod vanuit gemeente en het energiebedrijf van faciliteiten op gebied van CO₂-reducerende energiesystemen bij vestiging van nieuwe bedrijven.
- Verdere toepassing van principes duurzaam bouwen bij renovatie (inclusief publieksvoorlichting) en utiliteitsbouw.
- Experimenten met nieuwe systemen van gescheiden inzameling.
- Uitbreiding van het areaal aan water in verband met waterberging en ecologische waarden.
- Uitbreiding van het aandeel 'onverhard' in privé en openbare ruimte, eveneens met het oog op de waterberging en de versterking van natuurwaardes.

'Betrokken Den Haag'

De PvdA is bezorgd over de communicatie tussen politiek, gemeente en burgers. De politieke partijen, de PvdA niet uitgezonderd, worden steeds meer met het stadhuis vereenzelvigd en dreigen zich ook – onder de druk van de papierstroom en de vergaderingen - daadwerkelijk met het ambtelijk apparaat te vereenzelvigen. Dat is niet goed voor een levendige democratie, waarin politieke partijen het belangrijkste communicatiekanaal tussen stadhuis en burgers behoren te zijn.

De vertegenwoordigers van de PvdA zijn zich in de afgelopen jaren van dit probleem bewust geweest. Zij hebben vele pogingen gedaan om de contacten met de samenleving te verbeteren - debatten, wijkbezoeken, huiskamergesprekken en vele telefoontjes met de bewoners in de stad - maar zelfs in onze partij wordt te gauw vergeten een werkelijk gesprek met de burgers en met maatschappelijke organisaties aan te gaan en bestaat de neiging om 'het stadhuis' te verdedigen.

De PvdA –fractie ziet de verdere uitwerking van het gedachtegoed van de Commissie Elzinga om tot meer dualisme te komen tussen Raad en College van B&W daarom zeker niet als een cosmetische operatie, maar als een extra stimulans om het contact met de burger te verbeteren. "Minder aan de vergadertafel, meer in de stad" zal het devies zijn. De Raad dient zich te beperken tot de hoofdlijnen van beleid en controle op de uitvoering. Daarvoor is overleg met groepen en personen uit de stad een absolute voorwaarde.

Er zijn al veel voorbeelden te noemen – aanpak Haagse Bos, reconstructie Spoorwijk en de aanpak rond het programma 'Mensenwerk' - waarin dit contact met de stad op een goede en constructieve wijze heeft plaatsgevonden. Maar het gaat niet altijd goed, zoals zeer recent de besluitvorming rondom de Zwarte Madonna en het Wijnhavenkwartier. Hier is een kritische evaluatie op zijn plaats om er lering van te trekken.

De communicatie en discussie met de stad moeten beter en kunnen beter. De sociale betrokkenheid van veel burgers is namelijk groot en zeer veel burgers zijn bereid om te accepteren dat de gemeente de lijnen uitzet voor de toekomst van onze stad. Op één voorwaarde: ze willen serieus worden genomen. Gebeurt dat niet dan roept dat weerstand of apathie op in plaats van enthousiasme en betrokkenheid

De PvdA heeft idealen en wil die verwezenlijken. De PvdA wenst haar traditie van opkomen voor zwakkeren nadrukkelijk voort te zetten. De politiek is dus geen kwestie van "u vraagt, wij draaien", zoals populistische partijen willen suggereren. Over maatschappelijke idealen, anders gezegd: de publieke belangen, behoort de gemeenteraad bindende uitspraken te doen. Toch kan dat nooit betekenen dat grote plannen voor de stad zonder debat met diezelfde stad tot stand kunnen komen. En het kan ook niet betekenen dat over de hoofden van mensen heen uitvoering van plannen plaatsvindt. Een modern gemeentebestuur kiest ervoor om in samenspraak met burgers bepaalde publieke belangen voorop te stellen. Een modern gemeentebestuur laat de uitwerking van plannen zoveel mogelijk over aan degenen om wie het allemaal gaat. Alleen een politiek die burgers serieus neemt, zal door burgers serieus worden genomen.

Het serieus nemen van burgers vergt dat alle burgers serieus worden genomen. Het is een verantwoordelijkheid van de gemeenteraad dat in het maatschappelijke debat de zwakkeren niet worden overlopen door degenen die zich gemakkelijker in de samenleving en in het contact met de gemeente kunnen weren. Het is met name de PvdA die zich deze zorg moet aantrekken.

In dat licht heeft de PvdA een driedubbele taak: het realiseren van onze idealen via het gemeentelijk bestuur, het zorgdragen voor fair play bij het betrekken van burgers en maatschappelijke organisaties bij de ontwikkeling en de uitvoering van gemeentelijk beleid en het (ook nadrukkelijk zelf) leveren van een belangrijke bijdrage aan het maatschappelijke debat met burgers. Dan staat de PvdA waar zij hoort te staan: midden in de samenleving.

De nieuwe burger

Steeds minder kiezers voelen een ideologische band of "loyaliteitsrelatie" met politieke partijen. Burgers en kiezers zijn zakelijker geworden. Zij vragen waar voor hun geld, prestaties. Zij willen serieus worden genomen en ze willen inhoudelijk betrokken zijn bij gemeentelijk beleid. Zij willen – veelal vanuit een individueel belang of groepsbelang - mee kunnen denken en gehoord worden; soms ook "mede-eigenaar" van de aanpak van een probleem kunnen zijn. Dit is een nieuwe vorm van burgerschap, van betrokkenheid bij de publieke zaak, die aan het ontstaan is.

In communicatief opzicht zullen de gemeente en de politiek op dit nieuwe burgerschap moeten inspelen en dus anders met de stad om moeten leren gaan. Dit veranderingsproces is nog maar net begonnen.

Goede voorbeelden van nieuw gemeentelijk gedrag zijn de reeds genoemde wijze waarop de gemeente het overleg over de herstructurering van Spoorwijk heeft gevoerd, de brief die burgers tegenwoordig van hun stadsdeelcentrum krijgen als hun paspoort of rijbewijs is verlopen (goede service!) en de wijze waarop de belastingdienst eigenaren van huizen in staat stelt taxatierapporten via Internet in te zien.

De gemeente zal in de volle breedte veel competentier moeten worden in vraaggestuurd werken, zeggenschap overdragen, klantvriendelijkheid, interactief plannen maken en het organiseren van samenwerking tussen gemeentelijke diensten op wijkniveau. Maar ook de politiek en met name de gemeenteraad moet een andere rol gaan vervullen: veel meer die volksvertegenwoordiger en controleur van het College van B en W dan die van medebestuurder.

Dit alles betekent niet dat de politiek alleen nog maar een procesbewaker moet zijn. Overheid en politiek zijn er ook om publieke belangen te waarborgen, soms tegen andere belangen van individuen en groepen in. Die publieke belangen kunnen ook betrekking hebben op het ruimte geven aan minderheidsgroepen. Maar voor het met gezag vervullen van die rol zijn goede communicatie en transparante spelregels essentieel.

Voor de PvdA is daarnaast belangrijk dat het nieuwe burgerschap niet alleen weggelegd mag zijn voor de Hagenaars met wie het goed gaat. Juist ook die 15 tot

20% Hagenaars die in velerlei opzicht in achterstandsituaties verkeren, moeten hun stem kunnen laten horen om mede kleur aan de stad te kunnen geven.

De rol van de gemeente

Voor de Haagse burger heeft de gemeente twee gezichten. Enerzijds verleent de gemeente veel individuele diensten (huursubsidie, bijstand, paspoort), anderzijds neemt de gemeente beslissingen over de gewenste ontwikkeling van onze stad. De dienstverlening moet op orde zijn. Een goede dienstverlening kan overigens niet zonder een goede communicatie. In dat opzicht schiet de gemeente helaas nog te vaak tekort. De communicatie tussen gemeente en burgers (of organisatie van burgers) moet verbeteren. Een gebiedsgerichte organisatie waarin de verschillende diensten van de gemeente samenwerken onder regie van een stadsdeelcoördinator biedt de beste waarborgen voor een communicatief apparaat.

Gemeentelijke diensten en publieke instellingen

In het licht van het voorgaande kan er nog veel verbeteren aan het functioneren van de gemeentelijke diensten. Zo zouden gemeentelijke diensten moeten worden getraind in competenties op gebied van communicatie, interactieve beleidsvorming en het voeren van procesregie. Ook is het van belang de gemeentelijke diensten zo in te richten dat zij beter aansluiten bij de wensen van burgers. In dat verband is het verstandig om het management van de stadsdeelkantoren uitgebreidere mandaten te geven om gebiedsgerichte samenwerking tussen (onderdelen van) gemeentelijke diensten tot stand te brengen.

Om gemeentelijke diensten scherp te houden is het goed om te komen tot een periodieke benchmark (onderlinge vergelijking) naar de kwaliteit van de dienstverlening. Bovendien zou voor werkzaamheden en gebreken aan de openbare ruimte een onafhankelijke inspectie moeten worden ingesteld, die de kwaliteit van tijdelijke voorzieningen bij werkzaamheden beoordeelt vanuit het perspectief van de weggebruiker en mankementen snel kan signaleren. Deze inspectie moet aanwijzingen kunnen geven aan gemeentelijke diensten en aannemers.

Planvorming

Bij het ontwikkelen van plannen moet de burger een veel grotere rol krijgen dan tot op heden het geval is. De plan- en beleidsvorming moet worden gestart met een probleemverkenning in overleg met alle betrokken partijen (fase 1). Vervolgens moeten in fase 2 oplossingsrichtingen worden verkend. In fase 3 wordt de gekozen aanpak en oplossing verder uitgewerkt. De politiek schetst aan het begin van het proces de kaders waarbinnen probleemverkenning en beleidsvorming moeten plaatsvinden en besluit aan het einde van de rit.

Bij noodzakelijke vestiging van bovenwijkse voorzieningen die mogelijk overlast voor de omgeving kunnen geven, overlegt de gemeente eerst over alternatieve locaties en voert na keuze van de locatie overleg met betrokkenen om tot gezamenlijke beheersafspraken te komen.

Faciliteiten op wijkniveau (zoals wijkgebouwen) worden losgekoppeld van bestaande bewonersgroepen; de infrastructuur voor participatie moet voor elk burgerinitiatief toegankelijk zijn.

Maatschappelijke participatie

De gemeente bouwt bestaande platforms voor ideeënvorming en participatie, zoals *DeBatterij*, het Haags Milieucentrum, de Ontwikkelingsmaatschappij Den Haag, de sportraad, het residentienet etc. verder uit. Aanspreken en benutten van, en ruimte geven aan het potentieel in de stad, van MKB tot bewonersorganisatie, van multinational tot single issue beweging, staat hierbij centraal. Waar nodig worden er nieuwe gevormd. Deze podia en overleggroepen worden beter ondersteund en actiever benut voor het uitwisselen van ideeën over innovatie van het gemeentelijk beleid en over het bewerkstelligen van coalities om gezamenlijk problemen aan te pakken. Wethouders en raadsleden participeren regelmatig in vergaderingen van deze gremia.

Om burgers op maat van informatie te voorzien wordt een systeem als "Amsterdam Mail " (dat burgers per e-mail over door hen zelf aangegeven onderwerpen bericht) ingevoerd.

De rol van de gemeenteraad

De gemeenteraad blijft in onze visie een centrale positie innemen in de lokale democratie, hoezeer lokale democratie ook meer is dan vierjaarlijkse verkiezingen en het politieke gezelschapsspel in het stadhuis. De gemeenteraad blijft bewaker van publieke belangen en de gemeenteraad blijft bewaker van fair play in de samenspraak tussen gemeente en bevolking. Om die centrale positie te kunnen waarmaken moeten raadsfracties meer ondersteuning krijgen om klachten vanuit de stad in behandeling te kunnen nemen en om over de afhandeling ervan terug te kunnen koppelen; daarnaast is meer ondersteuning nodig om de communicatie met de stad en de eigen achterban beter vorm te kunnen geven. De Stadskrant besteedt in elk nummer aandacht aan opvattingen van de verschillende fracties en belanghebbenden over belangrijke onderwerpen.

Daarnaast stelt de gemeenteraad onderzoek of laat hij onafhankelijke onderzoeken doen naar langselepende uitvoeringsproblemen en naar de kwaliteit van het werk van uitvoerende diensten. Zo houdt de gemeenteraad ook regelmatig met behulp van de Stadskrant (telefonisch of schriftelijk reageren) en met Internet publieksenquêtes naar opvattingen over onderwerpen die (binnenkort) in de politiek spelen.

Raadscommissies houden regelmatig gesprekken of hoorzittingen met vertegenwoordigers van maatschappelijke en publieke instellingen en met burgers om nieuwe (of belangrijker wordende) maatschappelijke problemen in kaart te brengen.

Deconcentratie

De PvdA is van mening dat een goed contact tussen burger en overheid gebaat is bij verregaande deconcentratie van gemeentelijke diensten. Dat wil zeggen dat de gemeente op stadsdeelniveau in de volle breedte aanwezig en aanspraakbaar moet

zijn. Om bestuurlijk mee te bewegen met de en om de uitbreiding van de stad met nieuwe wijken goed te kunnen begeleiden, dient het bestuur deze ontwikkeling te volgen. De PvdA wil daarom in de volgende raadsperiode dat wethouders ook als stadsdeelwethouder optreden. Dit betekent dat een wethouder naast een "vakportefeuille" (cultuur of verkeer, etc.) ook verantwoordelijk is voor de totstandkoming en uitvoering van een integraal programma in zijn stadsdeel. Er zullen ook stadsdeelraadscommissies worden ingesteld, onder voorzitterschap van een raadslid. De PvdA pleit er ook voor dat Den Haag Centrum enerzijds en Schilderswijk en Transvaal anderzijds aparte stadsdelen vormen. De problematiek in Transvaal en Schilderswijk is van een totaal andere orde dan de problematiek van het centrum.

De PvdA-raadsfractie

De PvdA-fractie wil het voortouw nemen bij de vernieuwing van de lokale democratie. Dat vergt van PvdA-raadsleden dat zij in publieke vergaderingen in heldere, toegankelijke taal spreken, die aansluit bij de belevingswereld van burgers. Het vraagt ook van de PvdA-raadsleden dat zij het politieke spel om het politieke spel vermijden en zich steeds sterk maken voor de eigen inhoudelijke opvattingen en daarin samenwerking zoeken met andere raadsfracties.

Daarnaast besteedt het PvdA-raadslid meer tijd aan contacten met de stad. De PvdA-fractie stelt zich open op en zoekt regelmatig contact (door middel van bijeenkomsten) met maatschappelijke organisaties en met individuele, niet-gebonden burgers, om over de aanpak van problemen en beleid van gedachten te wisselen. Zo houdt de PvdA-fractie ook regelmatig via internet enquêtes onder de leden naar actuele politieke kwesties. PvdA-fractieleden doen, onder meer via Internet regelmatig verslag van hun werkzaamheden in de raad.

De PvdA

De PvdA heeft vertegenwoordigers in de gemeenteraad. En de PvdA is zichtbaar in de hele stad. De vertegenwoordigers van de PvdA verantwoorden zich in de stad voor hun optreden in de gemeenteraad. Daarbij staan ze steeds open voor de problemen van de burger en de beleving van de burger.

De PvdA als partij neemt deel aan het maatschappelijk debat in wijken en in de stad als geheel. De PvdA weet zich om die reden in elke wijk goed vertegenwoordigd. Vanzelfsprekend staan ook in dit maatschappelijk debat de problemen van de burger voorop. In dialoog met de burgers probeert de PvdA een antwoord op deze problemen te verwoorden. Dat antwoord kan slechts een politiek antwoord zijn en daarin zal dan ook de politieke visie van onze partij een rol moeten spelen.

Den Haag en haar omgeving

Goede uitwerking van de herindeling

In de komende raadsperiode zal door de Haagse gemeenteraadsfractie actief worden gewerkt om de herindeling van Den Haag met de Vinex-wijken Ypenburg en Leidschenveen (inclusief de smalle corridor langs de Trekvlief) goed te laten verlopen. Direct in 2002 zal in Ypenburg een tijdelijk stadsdeelkantoor haar deuren

openen. Een permanent stadsdeelkantoor wordt medio 2004 realiteit. Voor de 20.000 nieuwe Haagse inwoners dient een goede gemeentelijke dienstverlening uitgangspunt te zijn.

Van de Haagse fractie wordt verwacht dat zij flink investeert in de contacten met de bewoners in dit nieuwe Haagse stadsdeel. Dit zal zeker ook tot uiting moeten komen in het werken via de nieuwe stadsdeelcommissie voor dit gebied.

Nieuwe regionale kaart Haaglanden

De herindeling van Den Haag, maar ook de fusie tussen gemeenten in het Westland, de tussen de gemeente Voorburg en Leidschendam en die tussen Nootdorp en Pijnacker leiden in 2002 tot een nieuwe regionale kaart. Deze verschuivingen zullen moeten leiden tot aanpassing in de stemverhoudingen in de diverse gemeenschappelijke regelingen tussen gemeenten, zoals het stadsgewest Haaglanden. Dit betekent ook dat Den Haag - qua stemverhoudingen - een sterkere positie in het DB van Haaglanden zal moeten bekleden.

De taken van het stadsgewest worden nader bekeken op doelmatigheid. Er is veel onvrede over de uitvoering van de portefeuille Jeugdhulpverlening. Deze taken lenen zich voor onderbrenging bij de (centrum)gemeente(n).

Ook moet beter worden gewaakt over de Haagse belangen als het gaat om de frequentie en de in- en uitstappunten voor het openbaar vervoer. Er zijn andere voorzieningen - ook op gemeentelijk niveau - voor nodig om een goed antwoord te kunnen bieden op de vele vragen van Haagse burgers over het openbaar vervoer.

Politieke regionale PvdA-fractie in het stadsgewest

Van de Haagse PvdA-raadsleden en -wethouders wordt verwacht dat zij zich inzetten voor de belangen van de centrumstad en die van de regio. Dit kan het best geschieden via een politieke PvdA-fractie in Haaglanden. Het bestaande regionale PvdA-overleg wordt hiervoor optimaal benut, inclusief de bestaande, informele, Rooie Rotary.

Stad en Provincie

De nieuwe bestuurlijke afspraken tussen de gemeente Den Haag en de provincie Zuid-Holland vormen een goede basis voor de samenwerking tussen centrumstad en provincie. De Haagse fractie werkt actief aan de uitwerking van het afgesproken programma. Ook hiervoor worden alle (in)formele mogelijkheden op PvdA-niveau benut.

Den Haag en de Deltametropool

Tenslotte wordt vanuit de Haagse gemeenteraad door de Haagse wethouders en de Haagse raadsleden actief gewerkt aan een verdere versterking van het internationaal stedelijk netwerk van grote en middelgrote steden in een groene, waterrijke delta: de Deltametropool. Den Haag is een van de hoofdkernen in de Deltametropool en dient zich daarbinnen te onderscheiden als knooppunt van besluitvorming. Concrete

doelen die in het kader van de Deltrametropool gerealiseerd moeten worden zijn onder andere:

- multifunctionele ontwikkelingszones van internationale betekenis tussen de centrale stations en het Prins Clausplein
- een kwaliteitsimpuls voor het wonen
- investeringen in infrastructuur, waarbij de bereikbaarheid van Den Haag en de Haagse regio wordt verbeterd
- Investerings in water en groen, als contrast voor verstedelijking. Waardevolle gebieden als Midden-Delfland worden behouden en versterkt.

'Financien'

In dit verkiezingsprogramma zijn onze ambities voor de nieuwe raadsperiode verwoord. Bij veel van die ambities gaat het om beter en creatiever inzetten van bestaande middelen, instrumenten en voorzieningen. Bij sommige programmapunten is realisering mede afhankelijk van de financiële ruimte die binnen de gemeentebegroting gevonden kan worden.

Voor het financieel beleid in de komende Collegeperiode hanteert de PvdA de volgende uitgangspunten:

- een op zijn minst sluitende begroting en gestage opbouw van voldoende weerstandsvermogen voor minder goede tijden en risico's;
- aanpassing van gemeentelijke tarieven en belastingen overeenkomstig de gemiddelde loon- en prijsstijging; specifieke tarieven zijn minimaal kostendekkend;
- voortzetting van het kwijtscheldingsbeleid;
- ruimte binnen de begroting die ontstaat als gevolg van groei van het gemeentefonds en andere inkomsten wordt met voorrang ingezet voor de in dit programma genoemde speerpunten.